

Gamze GÜMÜŞKAYA
İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Mali Hukuk Anabilim Dalı
Araştırma Görevlisi

**MÜLKİYET HAKKINA
VERGİSEL MÜDAHALELER BAKIMINDAN
İNSAN HAKLARI AVRUPA MAHKEMESİ'NE
KİŞİSEL BAŞVURU**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR.....	xv
GİRİŞ.....	1

Birinci Bölüm

USUL HUKUKU AÇISINDAN İNSAN HAKLARI AVRUPA MAHKEMESİ'NE KİŞİSEL BAŞVURU

I. KİŞİSEL BAŞVURUNUN ANLAM VE KAPSAMI.....	11
II. KİŞİSEL BAŞVURUNUN KABUL EDİLEBİLİRLİK KOŞULLARI.....	13
A. BAŞVURUCUYA İLİŞKİN KOŞULLAR.....	17
1. Nesnel Koşullar.....	17
2. Öznel Koşul: Mağdur Sifatının Bulunması.....	18
a. Doğrudan/Gerçek Mağdur Sıfatı	18
b. Potansiyel ve Gelecekte Mağdur Sıfatı	20
c. Dolaylı Mağdur Sıfatı	22
d. Mağdur Sifatının Güncel Olması	25
B. BAŞVURUYA İLİŞKİN KOŞULLAR.....	26

1. İç Hukuk Yollarının Tüketilmesi.....	26
a. Anlam ve Kapsam.....	26
b. İstisnalar	30
(1) İç hukuk Yolunun Ulaşılabilir ve Etkili Olmaması.....	31
(2) Sözleşme'ye Aykırı İdari Pratiğin Bulunması	34
2. Başvuru Süresi.....	35
a. Sürenin Hukuki Niteliği.....	35
b. Sürenin Başlangıcı.....	36
(1) Temel Ölçüt: Kararın Öğrenilmesi	37
(2) İç Hukuk Yolunun Bulunmaması veya Etkisiz Olması Durumunda	38
(3) Sürekli İhlal Durumunda	39
(4) Tutuklama Durumunda	39
(5) Birden çok İhlal Durumunda	39
(6) İç Hukuk Yolunun Başvurudan Sonra Tüketilmesi Durumunda	40
c. Sürenin Durması ya da Kesilmesi.....	40
d. Sürenin Bitişi	40
III. VERGİSEL UYUŞMAZLIKLARDA KABUL EDİLEBİLİRLİK KOŞULLARI	41
A. VERGİSEL UYUŞMAZLIKLARIN ANLAM VE KAPSAMI	41
B. VERGİSEL UYUŞMAZLIKLARDA BAŞVURUCUYA İLİŞKİN KOŞULLAR.....	44
1. Nesnel Koşullar	44
2. Özel Koşul: Mağdur Sifatının Bulunması.....	45
a. Vergi Hukuku Özneleri Bakımından Doğrudan ve Dolaylı Mağduriyet	46
b. Vergi Hukuku Özneleri Bakımından Potansiyel ve Gelecekte Mağduriyet	50
c. Vergi Hukuku Öznesinin Mağdur Sifatının Bulunmaması.....	53

d. Vergi Hukuku Öznesinin Mağdur Sıfatının Güncel Olmaması	56
e. Vergi Sorumlusu Mirasçılar Bakımından Mağdur Sıfatı.....	59
C. VERGİSEL UYUŞMAZLIKLARDA BAŞVURUYA İLİŞKİN KOŞULLAR.....	59
1. Vergisel Uyuşmazlıklar Bakımından İç Hukuk Yollarının Tüketilmesi	59
a. Kapsam.....	59
(1) İdari Yargıda Çözümlenen Vergisel Uyuşmazlıklar Bakımından	59
i. İdari Çözüm Yolları.....	61
(a) Uzlaşma	61
(b) Düzeltme	62
(c) Pişmanlık ve Islah ile Cezalarda İndirim.....	65
(d) Gümrük Vergisi ile İlgili Uyuşmazlıklarda İdari İtiraz.....	65
ii. Yargısal Çözüm Yolları.....	66
(a) Tüketilmesi Gereken Yargı Yolları	66
(b) Kararın Düzeltilmesi Yolu	68
(2) Adli Yargıda Çözümlenen Vergisel Uyuşmazlıklar Bakımından	72
b. Ara Değerlendirme.....	73
c. İstisnalar	75
(1) İç Hukuk Yolunun Ulaşılabilir ve Etkili Olmaması ...	75
(2) Sözleşmeye Aykırı İdari Pratiğin Bulunması	78
2. Vergisel Uyuşmazlıklar Bakımından Başvuru Süresi.....	79

İkinci Bölüm
MADDİ HUKUK AÇISINDAN İNSAN
HAKLARI AVRUPA MAHKEMESİ'NE
KİŞİSEL BAŞVURU: MÜLKİYET HAKKI
İHLALLERİ

I. MÜLKİYET HAKKI İHLALİ İDDİALARINA DAYALI KİŞİSEL BAŞVURULAR	81
A. MÜLKİYET HAKKI VE HAKKA MÜDAHALE	81
B. MÜLKİYET HAKKI İHLALİ İDDİALARINA DAYALI BAŞVURULARIN İNCELENMESİNDE KULLANILAN ÖLÇÜTLER	87
1. Müdahalenin Hukuka Dayalı Olması	87
a. Hukuka Dayalılık: Anlam ve Kapsam	87
b. Hukuka Dayalılığın Alt Ölçütleri: Öngörülebilirlik ve Ulaşılabilirlik	90
2. Müdahalenin Kamu Yararına/Genel Yarara Uygun Meşru Amacının Bulunması	91
3. Müdahalenin Ölçülü Olması	94
a. Ölçülülük: Anlam ve Kapsam	94
b. Ölçülülüğün Alt Ölçütleri: Gerekliklik, Elverişlilik ve Orantılılık	95
C. MÜLKİYET HAKKINA MÜDAHALEDE DEVLETİN TAKDİR YETKİSİ	101
II. VERGİSEL UYUŞMAZLIKLARDA MÜLKİYET HAKKI İHLALİ İDDİALARINA DAYALI KİŞİSEL BAŞVURULAR	103
A. MÜLKİYET HAKKINA VERGİSEL MÜDAHALE	103
1. Vergilendirmenin Sözleşme'deki Konumu	103
2. Vergisel Müdahale: Anlam ve Kapsam	106
3. Vergisel Müdahalenin İçtihatlardaki Konumu	110
B. BAŞVURULARIN KAPSAMI VE SINIFLANDIRILMASI	113

C. BAŞVURULARIN İNCELENMESİNDE KULLANILAN ÖLÇÜTLER.....	115
1. Vergisel Müdahalenin Hukuka Dayalı Olması.....	116
a. Vergisel Müdahalenin Hukuka Dayalılığı: Anlam ve Kapsam.....	116
b. Sözleşme'deki Anlamıyla "Hukuk" Bakımından Türk Vergi Hukuku Kaynakları.....	122
c. Hukuka Dayalılığın Alt Ölçütleri: Öngörülebilirlik ve Ulaşılabilirlik.....	124
(1) Vergisel Düzenlemenin Aleniyeti	125
(2) Başvurucunun Hukuki Statüsünün Etkisi	126
(3) Vergisel Düzenlemenin Açıklığı	127
(4) Vergisel Müdahalenin Keyfi Nitelikte Olmaması ...	129
(5) Vergisel Düzenlemelerin Fazla ve Karmaşık Nitelikte Olmaması	131
d. Ara Değerlendirme.....	131
e. Hukuka Dayalı Olma Ölçütü ile Verginin Yasallığı İlkesinin Karşılaştırılması.....	132
f. Hukuka Dayalı Olma Ölçütü Bakımından Geçmişe Uygulanan Vergisel Düzenlemeler.....	135
(1) Geçmişe Uygulanan Vergisel Düzenlemeler	135
i. Sözleşme Organlarının Yaklaşımı	135
ii. Türk Vergi Hukuku'nda Geçmişe Uygulanan Vergisel Düzenlemeler.....	137
(2) Anayasaya Aykırılığı Tespit Edilmiş Geçmişe Uygulanan Düzenlemeler.....	140
2. Vergisel Müdahalenin Genel Yarara Uygun Meşru Amacının Bulunması.....	141
3. Vergisel Müdahalenin Ölçülü Olması.....	149
a. Vergisel Müdahalenin Ölçülülüğü: Anlam ve Kapsam.....	149
b. Vergisel Müdahalenin Bireysel ve Ağır Yük Oluşturması.....	151

(1) Vergilendirmeye İlişkin Müdahalenin Bireysel ve Ağır Yük Oluşturması.....	151
i. Vergilere İlişkin Temel Unsurların Makul Olmaması	152
ii. Haksız/Hatalı Olarak Alınan Vergilerin İadesinin Geç Yapılması, İade Faizinin Ödenmemesi ya da Faiz Oranının Düşük Olması	156
(a) Sözleşme Organlarının Yaklaşımı	156
(b) Türk Vergi Hukuku Açısından Değerlendirme.	164
(2) Vergilerin Tahsiline İlişkin Müdahalenin Bireysel ve Aşırı Bir Külfet Oluşturması.....	165
i. Sözleşme Organlarının Yaklaşımı	165
ii. Türk Vergi Hukuku Açısından Değerlendirme..	170
c. İzlenen Amaç ile Kullanılan Araçların Orantılı Olması	173
d. Vergisel Müdahalelere Karşı Yeterli Hukuksal Güvencenin Bulunmaması.....	181
(1) Sözleşme Organlarının Yaklaşımı	181
i. Yeterli Hukuksal Güvence	182
ii. Makul Sürede Yargılama	183
iii. Gerekçeli Karar Verme	184
iv. Yargı Harçlarının Orantılı Olması	185
(2) Türk Vergi Yargısı Açısından Değerlendirme.....	186
e. Devlet Organlarının Tutarsız Uygulamalarda Bulunması	190
f. Vergisel Düzenlemenin Geçmişe Uygulanması	192
g. Kesin Hüküm Niteliği Kazanmış Mahkeme Kararının Bozulması	194
D. MÜLKİYET HAKKINA VERGİSEL MÜDAHALEDE DEVLETİN TAKDİR YETKİSİ	198
E. ARA DEĞERLENDİRME	203

Üçüncü Bölüm

MADDİ HUKUK AÇISINDAN İNSAN HAKLARI AVRUPA MAHKEMESİ'NE KİŞİSEL BAŞVURU: MÜLKİYET HAKKININ KULLANIMINDA AYRIMCILIK	205
I. AYRIMCILIK İDDİALARINA DAYALI KİŞİSEL BAŞVURULAR	205
A. AYRIMCILIĞA UĞRAMAMA HAKKI VE HAKKA MÜDAHALE	205
B. MÜLKİYET HAKKININ KULLANIMINDA AYRIMCILIK İDDİALARINA DAYALI BAŞVURULARIN İNCELENMESİNDE KULLANILAN ÖLÇÜTLER	209
1. Ayrımcı Müdahalenin Benzer Durumdaki Kişilere Uygulanması	210
2. Ayrımcı Müdahalenin Farklı Muamele Niteliğinde Olması	212
3. Ayrımcı Müdahalenin Makul ve Nesnel Gerekçesinin Bulunmaması	215
a. Meşru Amaç Gütmemesi	215
b. Ölçülü Olmaması	217
C. AYRIMCILIĞA UĞRAMAMA HAKKINA MÜDAHALEDE DEVLETİN TAKDİR YETKİSİ.....	219
II. VERGİSEL UYUŞMAZLIKLARDA MÜLKİYET HAKKININ KULLANIMINDA AYRIMCILIK İDDİALARINA DAYALI KİŞİSEL BAŞVURULAR.....	221
A. AYRIMCILIĞA UĞRAMAMA HAKKINA VERGİSEL MÜDAHALE	221
B. BAŞVURULARIN KAPSAMI VE SINIFLANDIRILMASI.....	223
1. Vergilerin Temel Unsurlarına İlişkin Ayrımcılık İddiaları.....	225
a. Vergi Yükümlülüğüne İlişkin Ayrımcılık.....	225
b. Vergi Oranlarına İlişkin Ayrımcılık.....	226

c. Vergi Muafiyet, İstisna ve İndirimlerine İlişkin Ayrımcılık.....	226
2. Hatalı Olarak Ödenen Vergilerin İadesine İlişkin Ayrımcılık İddiaları	235
C. BAŞVURULARIN İNCELENMESİNDE KULLANILAN ÖLÇÜTLER	237
1. Ayrımcı Vergisel Müdahalenin Benzer Durumdaki Kişilere Uygulanması.....	238
2. Ayrımcı Vergisel Müdahalenin Farklı Muamele Niteliğinde Olması.....	246
3. Ayrımcı Vergisel Müdahalenin Makul ve Nesnel Gerekçesinin Bulunmaması.....	251
a. Meşru Amaç Gütmemesi.....	252
b. Ölçülü Olmaması	265
D. AYRIMCILIĞA UĞRAMAMA HAKKINA VERGİSEL MÜDAHALEDE DEVLETİN TAKDİR YETKİSİ.....	267
SONUÇ	269
KAYNAKÇA	277